

výročná správa 2008

Rok 2008 je už len spomienkou. Je úžasné, že je to spomínanie o šťastí a víťazstve. Keď sa vo februári 2008 na Valnom zhromaždení OZ zdvihli ruky, ktoré ma odhlasovali za štatutárnu zástupkyňu, pocítila som najmä zodpovednosť. Cítila som zodpovednosť za ľudské príbehy, ktoré spoznávame

počas našej denno-dennej práce. Za každým ľudským príbehom sa skrývali konkrétne tváre, konkrétne slová, občas slzy, ale aj úsmevy. Túžba ochrániť ľudský život mi dodávala silu počas všetkých dní.

Každý deň v roku bol iný. Dni pokojné, ako utíšená hladina mora, sme si vychutnávali s radosťou a potešením. Zaslúžene sme prijímali šťavnaté plody našej práce. Cez slová ľudí, ktorým sme prinášali naše služby, sme pochopili aký neuveriteľný význam má pre nich bezpečie. Stali sme sa ľuďmi, ktorí ich vypočuli bez odsúdenia. Dávali sme im pomoc, ktorá prišla priamo k nim. Vytvorili sme priestor, kde si aspoň na chvíľku mohli oddýchnuť počas svojej plavby životom. Avšak každá pokojná hladina sa občas rozbúri. Keď sa naša loď náhle ocitla na rozbúrenom mori, museli sme chytiť kormidlo pevnejšie. Naše rozhodnutia sa začali deliť na tie jednoduché a na tie správne. Dnes môžeme poďakovať za skúsenosti, ktoré nám táto búrka priniesla. Nepokojné časy boli pre nás príležitosťou vyzvať svoje schopnosti a s odvahou prijať výzvy týchto dní. S odstupom času cítim hrdosť, pretože sme v týchto neľahkých časoch vyrástli a zosilneli. Na Slovensku existuje veľa ľudí, ktorí nám podali pomocnú ruku. Mám skvelých kolegov a kolegyně, ktorí sa neboja na rozbúrenom mori. Máme priateľov a blízkych, ktorí tolerovali naše nasadenie a pomáhali nám vo svojom voľnom čase. Najväčším darom minulého roka je poznanie, že aj málo ľudí dokáže uchrániť hodnotu ľudského života. Za toto poznanie ďakujem. Naša loď zakotvila v bezpečnom prístave. Tešíme sa na ďalšiu plavbu.

Soňa Javorková

Každý deň v roku bol iný. Dni pokojné, ako utíšená hladina mora, sme si vychutnávali s radosťou a potešením.

OZ Odyseus je profesionálna organizácia, ktorá pôsobí na Slovensku od roku 1997. Svoju pozornosť a služby zameriava na ľudí, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo pracujú v sex-biznise a na mladých ľudí. Svojimi aktivitami prispieva k sociálnej inklúzii a k ochrane verejného zdravia.

Často sme spoločnosťou vnímaní kontroverzne, napriek tomu, že sa vo svojom vnútri kontroverzne necítíme. Svoje kontroverzné meno sme si zaslúžili najskôr tým, že sa venujeme cieľovým skupinám, ktoré sú pre mnohých na okraji záujmu. Zároveň riešime témy, ktoré sú spoločnosťou zakázané alebo nie sú podporované (napr.: problematika užívania drog, poskytovanie platených sexuálnych služieb). Pri svojej práci sa riadime princípmi harm reduction (tzv. znižovanie poškodení). Harm reduction je nitkou, ktorou je popretkávaná celá naša práca.

Aj to prispieva k rozporuplnému a kontroverznému vnímaniu organizácie. Toto vnímanie nedokáže často krát odstrániť ani skutočnosť, že **svojou prácou prispievame k realizácii národných programov** (napr.: Národný program boja proti drogám, Národný program prevencie HIV/AIDS, Národný akčný plán sociálnej inklúzie) **i k medzinárodným záväzkom, ktoré sa Slovenská republika zaviazala plniť** (napr.: Declaration of commitment on HIV/AIDS, Bremen declaration on responsibility and partnership – together against HIV/AIDS). **Naše princípy a metódy práce vychádzajú z odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), Agentúry OSN pre problematiku AIDS (UNAIDS) či Úradu OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC).**

Pre organizáciu pracujú ľudia prevažne s vysokoškolským vzdelaním humanitného zamerania. V roku 2006 získalo OZ Odyseus akreditáciu podľa zákona 305/2005 Z.z. na výkon vybraných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Poslaním OZ Odyseus je podieľať sa na zachovaní ľudských práv a skvalitnení života ohrozených komunít, a to najmä:

- Ľudí, ktorí užívajú drogy
- Ľudí, ktorí pracujú v sex-biznise
- Mladých ľudí z ohrozených a marginalizovaných komunít a tým prispieť k ich plnohodnotnému statusu v spoločnosti.

Naše hodnoty:

Sila človeka

Veríme, že je v silách každého z nás robiť rozhodnutia, ktoré vedú k pozitívnym zmenám.

Dostupnosť

Veríme, že každý človek má právo na prístup k objektívnym informáciám a nízkoprahovým službám.

Rovnoprávnosť

Veríme, že každý človek je rovnoprávnym členom spoločnosti. Ľudská dôstojnosť a ľudské práva sú neodňateľné.

Akceptácia a rešpekt

Veríme, že každý človek je jedinečnou bytosťou a má právo na sebaurčenie, sebauplatnenie a vlastnú voľbu životného štýlu.

Sila komunity

Veríme, že komunity majú vlastnú silu na spoločné riešenia problémov.

Profesionalita

Veríme, že len profesionálne služby pomáhajú ľuďom.

Ľudia v OZ Odyseus

Mgr. Soňa Javorková

Štatutárna zástupkyňa | Predsedníčka OZ
javorkova@ozodyseus.sk | 0904 373 316

V OZ Odyseus pracuje od roku 2000. Začínala v organizácii ako dobrovoľníčka. Dodnes pracuje ako terénna sociálna pracovníčka s ľuďmi, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo pracujú v sex-biznise v programe Chráň sa sám a s mladými ľuďmi v programe SEX/DROGY. Počas svojho pôsobenia v organizácii bola koordinátorkou programu SEX/DROGY (2001-2007) a stála pri vzniku časopisu INTOXI (2000-2005). V rokoch 2003 – 2006 koordinovala program výmeny injekčných striekačiek v meste Púchov. Program bol výnimočný tým, že ho riadili a jeho realizáciu zabezpečovali samotní ľudia, ktorí injekčne užívali drogy alebo blízki ich komunite. Od roku 2004 bola zástupkyňou štatutárnej zástupkyne (podpredsedníčkou OZ). V roku 2008 zastúpila Mgr. Katarínu Jirešovú počas 11 mesiacov neplateného voľna na poste štatutárnej zástupkyne. Od roku 2003 pôsobí aj ako lektorka.

Má ukončené magisterské štúdium odboru Vychovávateľstvo – všeobecné a špeciálne so špecializáciou na pedagogiku emocionálne a sociálne narušených. V roku 2008 ukončila postgraduálne štúdium Špeciálna pedagogika – poradenstvo.

Mgr. Eva Melková

Zástupkyňa štatutárnej zástupkyne | Koordinátorka projektu Sociálna asistencia
asistencia@ozodyseus.sk | 0904 655 146

V OZ Odyseus pracuje od roku 2006 ako koordinátorka projektu Sociálna asistencia a ako terénna sociálna pracovníčka v programe Chráň sa sám. Aktívne sa zúčastňuje na odborných seminároch a konferenciách v SR i zahraničí v súvislosti s problematikou HIV/AIDS. Reprezentuje organizáciu na stretnutiach k zmene zákonov v zdravotnej a sociálnej oblasti. Od roku 2009 je členkou výkonného výboru OZ Odyseus.

Vyštudovala odbor Sociálna pedagogika na UMB v Banskej Bystrici. Po skončení štúdia pracovala dva roky v Anglicku na rôznych sociálnych projektoch s utečencami, ľuďmi s poruchami učenia a ľuďmi bez domova.

Mgr. Peter Lazový

Koordinátor programu Chráň sa sám
lazovy@ozodyseus.sk | 0944 057 428

V OZ Odyseus pracuje od roku 2004 ako koordinátor programu Chráň sa sám a ako terénny sociálny pracovník programu. V rokoch 2005-2008 pôsobil ako člen pracovnej skupiny Systému včasného varovania pri Národnom monitorovacom centre pre drogy.

Má ukončené magisterské štúdium sociálnej práce v Bratislave na Univerzite Komenského. Má absolvovaný Kurz poradenstva a stáže v zahraničných organizáciách pracujúcich s užívateľmi drog a ľuďmi pracujúcimi v sex-biznise. V minulosti pôsobil ako sociálny poradca a sociálny asistent v Charitatívno-sociálnom centre pre ľudí bez domova.

Andrea Jirešová

Koordinátorka časopisu INTOXI
intoxi@ozodyseus.sk

Zodpovednosť za časopis INTOXI prevzala v decembri 2005, odkedy sa aj touto formou podieľa na chode OZ Odyseus. Vďaka jednej zo spoluzakladateľiek OZ Odyseus jej toto združenie prirástlo k srdcu už od jeho vzniku a okrem koordinácie projektu Časopis INTOXI, sa podieľala aj na programe SEX/DROGY. Má jeden a pol ročnú prax ako osobná asistentka nevidiaceho človeka a v posledných rokoch sa aktívne zúčastňovala rôznych vzdelávaní a tréningov v rámci a aj mimo OZ Odyseus. V roku 2009 dokončí svoje štúdium na Katedre sociálnej práce Pedagogickej Fakulty Univerzity Komenského v Bratislave titulom magisterka sociálnej práce.

Jana Baňáková

Asistentka programu Chráň sa sám
chss@ozodyseus.sk

V OZ Odyseus pracuje od roku 2007 keď po ukončení interného vzdelávania začala pracovať ako terénna sociálna pracovníčka programu Chráň sa sám, a od septembra 2007 pracuje aj ako jeho asistentka. V súčasnej dobe študuje na Pedagogickej fakulte UK, odbor sociálna práca.

Mgr. Katarína Sokolová

Koordinátorka programu SEX/DROGY
sokolova@ozodyseus.sk

V OZ Odyseus pracuje od roku 2005, kedy začínala ako terénna sociálna pracovníčka v programe Chráň sa sám. Od roku 2007 je koordinátorkou programu SEX/DROGY.

Dodnes pracuje ako terénna sociálna pracovníčka s ľuďmi, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo pracujú v sex-biznise v programe Chráň sa sám a s mladými ľuďmi v programe SEX/DROGY. Aktívne sa zúčastňuje rôznych vzdelávaní a tréningov. Od roku 2008 je členkou pracovnej skupiny Systému včasného varovania zriadenej Národným monitorovacím centrom pre drogy.

V roku 2007 ukončila magisterské štúdium odboru Vychovávateľstvo – so špecializáciou: Pedagogika emocionálne a sociálne narušených na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave.

Mgr. Ľubica Tornóczyová

Koordinátorka programu Červený dáždík
podchod@ozodyseus.sk

V OZ Odyseus pracuje od roku 2004, pričom sa od začiatku venuje predovšetkým problematike práce v sex-biznise a obhajobe ľudských práv ľudí poskytujúcich platené sexuálne služby. V rokoch 2004 – 2007 riadila nízkoprahové kontaktné centrum pre osoby pracujúce v sex-biznise v rámci programu „Klub Podchod“. Centrum bolo z finančných dôvodov zatvorené a program sa preorientoval od poskytovania priamych služieb ľuďom pracujúcim v sex-biznise k obhajobe ich práv a záujmov na verejnosti. V súčasnosti riadi program „Červený dáždík“, ktorý je medzinárodným symbolom dodržiavania práv ľudí pracujúcich v sex-biznise.

Vyštudovala Sociálnu prácu na Univerzite Komenského v Bratislave.

Pracovníci/čky a dobrovoľníci/čky programov a projektov:

Katarína Franeková, Bc. Naďa Kiripolská, PhD. Lubomír Maťátko, Bc. Ivana Morvayová, Mgr. Monika Brošková, Bc. Natália Városiová, Bc. Veronika Holíková, Mgr. Svetozár Hegyi, Mgr. Zuzana Nemčeková, Ing. Pavol Pekarovič, Daniela Tothová, Jana Poljaková, Peter Glos, Mgr. Katarína Jirešová, Ing. Alexandra Mikulayová

Eurasian Harm Reduction Network (EHRN)

Euroázijská harm reduction sieť

<http://www.harm-reduction.org>

Euroázijská harm reduction sieť je regionálna sieť, ktorej poslaním je podporovanie, rozvoj a advokácia harm reduction prístupu v oblasti drog, HIV/AIDS, verejného zdravia a sociálneho vylúčenia, ktoré vychádzajú z princípov humanizmu, tolerancie, partnerstva a dodržiavania ľudských práv a slobôd. Sieť vznikla v roku 1997 pod názvom „Central and Eastern European Harm Reduction Network“ (CEEHRN). V roku 2007 zmenila sieť názov na EHRN, aby názov odrážal aj aktivity realizované v strednej Ázii.

TAMPEP

Európska sieť pre prevenciu HIV a sexuálne prenosných ochorení a pre podporu zdravia u migrujúcich ľudí pracujúcich v sex-biznise.

www.tampep.com

TAMPEP sieť vznikla v roku 1993 ako reakcia na potreby migrujúcich ľudí pracujúcich v sex-biznise v Európe. Je založená na princípoch ochrany ľudských práv a priameho zastúpenia ľudí pracujúcich v sex-biznise. Cieľmi siete TAMPEP sú:

- Presadzovanie ľudských a občianskych práv žien a transgender ľudí pracujúcich v sex-biznise
- Uľahčiť zdieľanie vedomostí, skúseností a osvedčených postupov medzi členmi siete
- Rozvíjanie a implementovanie účinných stratégií prevencie HIV a pohlavne prenosných ochorení u migrujúcich ľudí pracujúcich v sex-biznise v celej Európe

Correlation

Európska sieť pre sociálnu inklúziu a zdravie

www.correlation-net.org

Correlation je medzinárodná sieť viac ako 60-tich organizácií, ktorá vznikla v roku 2005. Podľa Correlation veľa ľudí v Európskej únii nemá prístup k základným sociálnym a zdravotníckym službám. Tento stav ohrozuje ich vlastné zdravie a ohrozuje verejné zdravie vo všeobecnosti. Stále alebo dočasne žijú mimo spoločnosti, pretože patria medzi dlhodobo stigmatizované skupiny (etnické minority, ľudia pracujúci v sex-biznise), spájajú sa s neakceptovateľným rizikovým správaním (užívanie drog) alebo sa ocitávajú v rizikových situáciách (mladiství experimentujúci s drogami na tanečných podujatiach) a nie je im vo väčšinovej spoločnosti zabezpečený systém ochrany. Nemôžu byť identifikovaní ako jedna skupina alebo kategória ľudí, pretože sú nejednotnou kombináciou nasledujúcich charakteristík: strata domova, stigmatizujúce rizikové správanie, nízky sociálno-ekonomický status, sociálna exklúzia, ilegálny právny status, mobilita, migrácia, príslušnosť k etnickej minoritnej skupine. Celkovým cieľom Correlation je zlepšiť prístup k službám.

SWAN

Advokačná sieť za práva ľudí pracujúcich v sex-biznise

<http://swannet.org/>

SWAN vznikla v roku 2005. Je to medzinárodná sieť 16 organizácií občianskej spoločnosti z 15 krajín Strednej a Východnej Európy a Strednej Ázie, ktoré sú aktívne v obhajovaní ľudských práv osôb pracujúcich v sex-biznise. Sieť sa venuje predovšetkým aktívnej práci s médiami a advokačným aktivitám podporujúcim ľudské práva ľudí pracujúcich v sex-biznise.

Program Chráň sa sám

Vznik programu: 2.október 1998

Program Chráň sa sám je **program terénnej sociálnej práce** spojený so zberom a distribúciou injekčných striekačiek a distribúciou prezervatívov. Program poskytuje svoje služby ľuďom, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo poskytujú platené sexuálne služby.

Program Chráň sa sám **ochraňuje verejné zdravie.**

Program zabezpečuje prevenciu krvou a pohlavne prenosných ochorení (napr.: HIV, hepatitídy typu B a C, syfilis). V každej krajine žijú ľudia, ktorí injekčne užívajú drogy. Každá krajina, kde žijú ľudia injekčne užívajúci drogy, riskuje vznik epidémie.

Posledný odhad počtu ľudí, ktorí injekčne užívajú drogy z roku 2007, ich odhaduje na 17.900 na Slovensku a z toho 20% v Bratislave. Programy výmeny injekčných striekačiek sú v kontakte len s 21% z ich celkového počtu.

Epidémia HIV a iných ochorení nepozná hranice. Ak sa epidémia rozšíri medzi ľuďmi, ktorí injekčne užívajú drogy, bude sa šíriť ďalej (sexom, tehotenstvom, mobilitou ľudí a pod.) medzi ľuďmi, ktorí nikdy drogy neužívali. To je skúsenosť a realita krajín, kde už epidémia vznikla, ako napr.: Ukrajina, Poľsko. Aby sme zabezpečili ochranu spoločnosti, potrebujeme realizovať programy výmeny injekčných striekačiek a tým zabránili vzniku epidémií HIV, hepatitíd typu B a C a iných ochorení.

Program Chráň sa sám **podporuje sociálnu inklúziu.**

Viac ako 68 miliónov ľudí v celej Európskej únii je dnes postihnutých chudobou a sociálnym vylúčením. To predstavuje 15% populácie v EÚ. Život v chudobe priamo súvisí s vyššou mierou (zne)užívania drog, depresiou, samovraždami, násilím, protispoločenským správaním i s celou radou zdravotných ťažkostí. Ľudia a rodiny žijúce v chudobe majú ťažkosti pri prístupe k právam a k službám, na ktoré majú nárok. Program zmierňuje negatívne dopady sociálneho vylúčenia a prispieva k začleňovaniu ľudí, ktorí užívajú drogy a/alebo poskytujú sexuálne služby do spoločnosti. Prispieva k ich posilneniu tak, aby boli schopní riadiť a kontrolovať svoj každodenný život.

Program Chráň sa sám je programom, ktorý **šetrí verejné financie.**

Akokoľvek sa znížia ceny pre liečbu HIV/AIDS, hepatitíd atď., stále bude liečba neporovnateľne drahšia ako prevencia. Odmietnuť liečiť infekcie, je z etického hľadiska nemožné. Zdravotnícka starostlivosť liečby ochorení ako napr.: HIV/AIDS, hepatitíd C a liečby pridružených infekcií, bude stáť zdravotnícky servis draho. Prevencia je šetrenie verejných financií do budúcnosti.

V roku 2008 pracovníci a pracovníčky programu Chráň sa sám dokázali **prispieť k ochrane verejného zdravia, k podpore sociálnej inklúzie a k šetreniu verejných financií** nasledúcimi aktivitami.

- Program Chráň sa sám bol v roku 2008 ľuďom injekčne užívajúcim drogy a/alebo poskytujúcim sexuálne služby k dispozícii 6 x 5 dní v týždni v rozsahu 19 hodín týždenne. Služby zabezpečuje vždy dvojica alebo trojica terénnych sociálnych pracovníkov/čok.
- V roku 2008 sme vyzbierali od ľudí injekčne užívajúcich drogy 92 915 ks použitých injekčných striekačiek. Pracovníci a pracovníčky programu ich v roku 2008 vyzbierali 90ks počas služieb v teréne. Spoločne sme od vzniku programu Chráň sa sám vyzbierali viac ako milión použitých injekčných striekačiek. Tieto sa nepovaľujú po verejných priestranstvách, ale boli zlikvidované v spaľovni.

- V roku 2008 sme distribuovali materiál, ktorý predchádza šíreniu krvou prenosných ochorení (najmä HIV, hepatitída typu C). Podarilo sa nám rozdistribúvať 117 974 ks sterilných injekčných striekačiek, 12 020 ks vôd a 14 277 ks SteriCupov (využívaných namiesto lyžičky). Vďaka tomu sme významne prispeli k zamedzeniu šíreniu HIV a hepatitídy typu C medzi ľuďmi injekčne užívajúcimi drogy.
- V roku 2008 sme distribuovali materiál, ktorý predchádza šíreniu pohlavne prenosných ochorení (najmä HIV, syfilis, kvapavka). Podarilo sa nám rozdistribúvať 10 457 ks mužských prezervatívov, 80 ks ženských prezervatívov a 1 800 ks lubrikačných gélov. Tým sme prispeli k zamedzeniu šíreniu HIV, syfilisu a kvapavky medzi ľuďmi injekčne užívajúcimi drogy a/alebo poskytujúcimi sexuálne služby a následne napríklad medzi ľuďmi, ktorí si sexuálne služby kupujú.
- V roku 2008 sme raz mesačne vydávali časopis INTOXI. Časopis informuje o témach, ktoré sa bezprostredne dotýkajú života ľudí injekčne užívajúcich drogy a/alebo poskytujúcich platené sexuálne služby. Väčšina týchto informácií nie je bežne dostupná, pretože informácie sa špecificky vzťahujú na injekčné užívanie a poskytovanie platených sexuálnych služieb. Časopis informuje o prevencii šírenia ochorení (napr.: pri injekčnom užívaní), o prevencii úmrtí (napr.: prevencia predávkovania, čo robiť v prípade predávkovania), o prevencii násillia (napr.: uverejňovanie opisu agresívnych zákazníkov). Zároveň obsahuje informácie, ktoré sú potrebné na riešenie denno-denných problémov (napr.: činnosť Agentúr podporovaného zamestnávania, informovanie o novelizáciách zákonov). Časopis sa teší veľkej obľube medzi ľuďmi injekčne užívajúcimi drogy a/alebo poskytujúcimi platené sexuálne služby. Je zaujímavý aj pre zahraničné a slovenské organizácie, ako príklad dobrej praxe. V roku 2008 sme rozdistribúovali v teréne 1 464 ks časopisu.
- Program Chráň sa sám distribuuje aj info-edukačné materiály. Informačné materiály sa zameriavajú na informovanie o podmienkach, adresách a kontaktoch na pomáhajúce inštitúcie (napr.: Chcem sa liečiť). Edukačné materiály sa zameriavajú na témy, ktoré sú pre zdravie a život ľudí injekčne užívajúcich drogy a/alebo poskytujúcich sexuálne služby dôležité. Oblúbenou formou sú komixové brožúry alebo malé informačné kartičky. V roku 2008 sme vydali novú komixovú brožúru Užívanie drog a tehotenstvo. Celkovo sme v roku 2008 rozdistribúovali 1 057 ks info-edukačných materiálov.
- Medzi ďalšie služby, ktoré program Chráň sa sám poskytuje, patria odborné konzultácie a poradenské rozhovory. Tie sú nástrojom pre budovanie motivácie a k realizovaniu pozitívnych zmien v živote. V roku 2008 sme poskytli 1 648 konzultácií a poradenských rozhovorov. Mnoho poradenských rozhovorov sa dotýka problémov, ktoré nie je možné riešiť na ulici. Preto terénni/-e sociálni pracovníci/čky sprostredkovávajú kontakty na pomáhajúce inštitúcie, ktoré sú kompetentné riešiť problémy. V roku 2008 sme sprostredkovali ústne alebo písomne minimálne 169 odkazov na tieto inštitúcie. Avšak niekedy je nutné posilniť (z angl. empower) ľudí injekčne užívajúcich drogy a/alebo poskytujúcich sexuálne služby pri kontakte s pomáhajúcimi inštitúciami. Jednou z účinných metód je ich sprevádzanie na inštitúcie, úrady, k lekárom atď. Služba sprevádzania bola v roku 2008 využitá 31-krát.

Program Chráň sa sám poskytol v roku 2008 svoje služby 1 208 ľuďom, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo poskytujú platené sexuálne služby. Z celkového počtu to bolo 808 mužov a 479 žien. Naše služby po prvýkrát v roku 2008 využilo minimálne 127 ľudí. Počas roka sme sa s nimi stretli celkovo 5 864 krát.

Program SEX/DROGY

Vznik programu: jún 2001

Program SEX/DROGY je **program terénnej sociálnej práce** realizovaný v tzv. rekreačnom prostredí (v prostredí open-air festivalov, hudobno-tanečných podujatí). Svoje aktivity zameriava na mladých ľudí. Program sa sústreďuje na poskytovanie poradenstva o užívaní drog a o bezpečnejšom sexe. V oblasti užívania drog sa program orientuje na mladých ľudí, ktorí s drogami experimentujú a v oblasti bezpečnejšieho sexu sa orientuje na mladých ľudí, ktorí sú sexuálne aktívni.

Program SEX/DROGY **ochraňuje verejné zdravie**

Podľa UNAIDS v roku 2007 bolo zaznamenaných každý deň viac ako 6 800 nových infekcií HIV. Z nich sa 45% týka mladých ľudí vo veku od 15-24 rokov. Mladí ľudia sa tak stávajú ohrozenými. Hlavnou slabinou mnohých iniciatív prevencie pre mladých ľudí je to, že nehovoria úprimne alebo neposkytujú úplné informácie o tom, čo mladí ľudia potrebujú. Program SEX/DROGY prináša informácie o bezpečnejšom sexe na miesta, kde sa mladí ľudia zabávajú. Púťavou a zábavnou formou ich informuje o praktikách bezpečnejšieho sexu. V anonymnom prostredí odpovedá na odvážne otázky mladých ľudí ohľadom sexu.

Program SEX/DROGY **znižuje negatívne dopady užívania drog**

Mladí ľudia užívajú drogy! Pijú alkohol vo veľkých množstvách, fajčia cigarety a marihuanu. Spoznávajú iné dimenzie prostredníctvom halucinogénnych drog. Na posilnenie dobrých pocitov užívajú extázu, pervitín či kokaín. Pravda je taká, že deti a mladí ľudia pod 18 rokov užívajú drogy a my sa musíme čestne, otvorene a bez predsudkov s touto skutočnosťou vyrovať. V roku 2007 priznalo na Slovensku 23,6% mladých ľudí vo veku 15 – 26 rokov skúsenosť aspoň s jedným druhom nelegálnej drogy. Tento percentuálny podiel je najvyšší za obdobie 13 rokov. Máme zodpovednosť za to, aby mladí ľudia mali správne informácie, ktoré im pomôžu rozhodovať sa o živote a zdraví ich priateľov i seba samých.

Program SEX/DROGY **šetrí verejné financie**

V USA vypočítali, že každý rok stojí zneužívanie drog a závislosť od drog daňových poplatníkov takmer 534 miliárd amerických dolárov. Medzi tieto náklady patrí zdravotnícka starostlivosť, kriminalita, náklady na súdnictvo, väznice atď. Prevencia a včasné intervencie fungujú najlepšie a sú najefektívnejšie. Každý 1 dolár investovaný do prevencie dosiahne úsporu 7 dolárov v spomínaných nákladoch, nehovoriac o širšom dopade na životy mladých ľudí a ich rodiny.

Program SEX/DROGY **pomáha**

Užívanie drog a HIV sú prepojené epidémie. HIV sa šíri aj cez rizikové sexuálne správanie. Stále viacej prípadov posilňuje názor, že je toto rizikové správanie vyššie, ak majú mladí ľudia sex pod vplyvom drog. Program SEX/DROGY rieši súčasne témy užívania drog a bezpečnejšieho sexu a na miestach, ktoré mladí ľudia využívajú na zábavu. Veľakrát je to v čase, keď sú alebo budú pod vplyvom drog.

Program SEX/DROGY **zabezpečuje budúcnosť krajiny**

Deti a mladí ľudia sú budúcnosťou krajiny. Mladí ľudia, ktorí užívajú drogy, sa môžu stať od nich závislými. Mladí ľudia si môžu v dôsledku užívania drog neodvratne poškodiť zdravie. Mladí ľudia, ktorí sa rizikovo správajú, sa môžu nakaziť ochoreniami akými sú napr.: HIV, hepatitída typu C. Efektívny prístup k prevencii týchto problémov môže zachrániť mladým ľuďom ich životy a zdravie.

V roku 2008 pracovníci a pracovníčky programu SEX/DROGY dokázali **prispieť k ochrane verejného zdravia a k zníženiu negatívnych dopadov užívania drog** nasledovnými aktivitami:

- Program SEX/DROGY navštívil dohromady 4 hudobno-tanečné podujatia. Zúčastnili sme sa festivalu Toto je Hip-Hop 2008, festivalu Bažant Pohoda 2008, festivalu elektronickej hudby BeeFree 2008 a festivalu elektronickej hudby Airport 2008. Tím 14 pracovníkov/čok bol mladým ľuďom v roku 2008 k dispozícii spolu 361 hodín.
- V roku 2008 sme rozdistribuovali 6 294ks info-edukačných materiálov.
  - Pri informačných materiálov o drogách sme v roku 2008 upriamili pozornosť na tému „čo spôsobujú drogy v mozgu“. Zamerali sme sa konkrétne na látky: nikotín, alkohol, extáza, marihuana, LSD, pervitín a kokaín. Materiály zároveň pomenovávali riziká týchto látok a stratégie ako týmto rizikám predchádzať, pokiaľ je to možné. Zároveň sme informovali prostredníctvom informačných materiálov o Trestnom zákone v kontexte užívania drog. O drogách sme spolu rozдали 4 698 ks informačných materiálov.
  - Tému bezpečnejšieho sexu pokrývali materiály „Krok za krokom ako navliecť kondóm,“ a „Prenos pohlavne prenosných ochorení“. Spolu sme o bezpečnejšom sexe rozдали 1 596 ks materiálov a o téme HIV/AIDS 720 ks materiálov.
- Súčasťou našej práce na festivaloch je individuálne poradenstvo určené mladým ľuďom. Poradenstvo o drogách sa zameriava na oblasť experimentovania s drogami a znižovanie rizík súvisiacich s užívaním drog. V roku 2008 sme poskytli 257 poradenských rozhovorov. Poradenstvo o sexe sa zameriava najmä na stratégie bezpečnejšieho sexu a prevenciu pohlavne prenosných ochorení. V tejto téme sme poskytli 1 966 poradenských rozhovorov. Poradenský rozhovor zameraný na infekciu HIV a ochorenie AIDS sme poskytli 62-krát.
- V roku 2008 boli mladým ponúkané aj workshopy zamerané na tému bezpečnejšieho sexu. Workshop nácviku správneho navliekania prezervatívu využilo 660 mladých ľudí, workshop navliekania prezervatívu bez možnosti zrakovej kontroly 58 mladých ľudí a workshop o používaní lubrikačných gélov (lubrikanty vs. krémy) využilo 91 mladých ľudí.
- Poradenstvo a workshopy o bezpečnejšom sexe podporujeme aj distribúciou lubrikačných gélov a prezervatívov. Mladí ľudia ich môžu od nás získať po absolvovaní jedného z workshopov. V roku 2008 sme rozдали 756 mužských kondómov, 22 ženských kondómov a 644 lubrikačných gélov.

Program SEX/DROGY poskytol v roku 2008 svoje služby 5 396 mladým ľuďom. Z celkového počtu bolo 3 568 mužov a 1 828 žien.

Program Červený dáždník

Program Červený dáždňik

Vznik programu: 1.december 2003

Program Červený dáždňik nadviazal na aktivity programu Klub Podchod, ktorý sme boli nútení 1.decembra 2007 z finančných dôvodov zatvoriť. Aktivity programu Červený dáždňik sa od zatvorenia klubu venujú obhajobe ľudských práv ľudí žijúcich v sex-biznise (tzv. advokácii). Program dostal názov podľa červeného dáždňika, ktorý je medzinárodným symbolom dodržiavania práv ľudí pracujúcich v sex-biznise.

Program Červený dáždňik **prináša základné ľudské práva**

Základné ľudské práva sú základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete. Neuznanie a pohrdanie základnými ľudskými právami viedlo k barbarickým činom, ktoré urážajú svedomie ľudstva. „Každý má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť!“. „Všetci sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú ochranu zákona bez rozlišovania!“ „Všetci majú právo na rovnakú ochranu proti diskriminácii!“ „Nikto nesmie byť vystavený útokom na svoju česť a povest!“ „Každý má právo na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky!“ Toto nie sú vety, ktoré sa týkajú len niektorých! Toto sú základné ľudské práva, ktoré sú neodňateľné! Program Červený dáždňik chráni dodržiavanie základných ľudských práv medzi ľuďmi pracujúcimi v sex-biznise.

Program Červený dáždňik **chráni verejné zdravie**

Zákony a politiky namierené proti sex-biznisu na celom svete vedú k drsným a represívnym opatreniam voči ľuďom, ktorí v tomto biznise pracujú. Neznášanlivosť a stigma sťažujú ľuďom pracujúcim v sex-biznise ochranu ich zdravia a životov. Dekriminalizácia sex-biznisu je preto rozhodujúcou prioritou pre mnohých ľudí pracujúcich v sex-biznise, ktorí sa usilujú o zníženie rizika prenosu HIV a iných ochorení.

Červený dáždňik **zastavuje násilie**

Mnoho krajín kriminalizuje všetky alebo niektoré časti sex-biznisu. To znemožňuje ľuďom pracujúcim v sex-biznise vyhľadať právnu ochranu, ak sú vystavení zneužívaniu alebo zlým pracovným podmienkam. Kombinácia kriminalizácie sex-biznisu a neschopnosť uznať sex-biznis ako prácu znamená, že ľudia, ktorí pracujú v sex-biznise sú odrezaní od štátnych dávok a predpisov, ktoré chránia pracujúcich ľudí. Dekriminalizácia sex-biznisu je preto rozhodujúcou prioritou pre mnohých ľudí pracujúcich v sex-biznise, ktorí sa usilujú o zastavenie násillia voči nim samotným.

V roku 2008 pracovníčky programu Červený dáždňik realizovali nasledovné aktivity:

- V spolupráci s medzinárodnou sieťou TAMPEP sme mapovali sex-biznis na Slovensku. Cieľom mapovania bolo získať prehľad o sex-biznise. Zároveň sme analyzovali legislatívu zameranú na sex-biznis, zdravie a migráciu ľudí pracujúcich v sex-biznise. Výsledkom bude správa o právnych trendoch a ich vplyvu na ľudské práva a kvalitu života. Analýzy získaných dát za Slovensko budú súčasťou celoeurópskej analýzy publikovanej TAMPEPom.
- Aktivity Červeného dáždňika prispeli k spusteniu stránky www.services4sexworkers.eu. Stránka informuje ľudí pracujúcich v sex-biznise, zdravotníckych a sociálnych pracovníkov a pracovníčky o rešpektujúcej a nediskriminačnej pomoci dostupnej v celej Európe. Uvádza zoznam služieb dostupných pre ľudí pracujúcich v sex-biznise v 25 európskych krajinách.
- V spolupráci s medzinárodnou sieťou SWAN sme sa podieľali na realizácii tréningu pre lektorov a lektorky, ktorí budú vzdelávať novinárov a novinárky. Tréning sa realizoval v Srbsku a bol zameraný na samotných ľudí pracujúcich v sex-biznise a občianskych aktivistov a aktivistky. Na Slovensku sme zrealizovali jeden workshop pre pracovníkov a pracovníčky médií s cieľom zvýšiť citlivosť médií voči téme sex-biznisu.
- Od júna 2008 až do mája 2009 sa realizoval projekt HETAIRA. Projekt je zameraný na zvýšenie informovanosti ľudí pracujúcich v sex-biznise o ľudských právach. O vybraných ľudských a ústavných právach sme informovali ľudí pracujúcich v sex-biznise, ktorí navštevujú program Chráň a sám. Každý mesiac sme informovali o jednom práve prostredníctvom konzultácií, článkov v časopise INTOXI a špeciálne vytvorených obalov na kondómy. V decembri sme rozdávali ľuďom pracujúcim v sex-biznise červené dáždňiky ako symbol dodržiavania práv ľudí pracujúcich v sex-biznise.
- V decembri 2008 bola v rámci projektu HETAIRA spustená verejná kampaň „Šlapať chodník neznamená šlapať po svojich právach!“ Cieľom tejto kampane bolo upozorniť verejnosť na potrebu garancie ľudských práv pre ľudí pracujúcich v sex-biznise tak, ako ich garantuje Ústava SR a Všeobecná deklarácia ľudských práv pre všetkých ľudí. Verejná kampaň prebiehala v 9 mestách na Slovensku prostredníctvom distribúcie tematických pohľadníc a v Bratislave aj podpivníkov.

Hospodárenie organizácie

Výkaz ziskov a strát

Náklady	Výdaje v Sk	Výdaje EUR	Percentuálny podiel
Nákup materiálu	1 801 765,94 Sk	59 807,67 Eur	34,5%
PHM automobily	44 077,20 Sk	1 463,10 Eur	0,8%
poistenie automobilov	50 392,50 Sk	1 672,72 Eur	1,0%
Energie	181 013,23 Sk	6 008,54 Eur	3,5%
Nájom	82 477,00 Sk	2 737,73 Eur	1,6%
Poštovné	21 257,50 Sk	705,62 Eur	0,4%
Telekomunikácia, internet	93 630,80 Sk	3 107,97 Eur	1,8%
Opravy	91 733,00 Sk	3 044,98 Eur	1,8%
Cestovné a náklady na reprezentáciu	47 469,00 Sk	1 575,68 Eur	0,9%
Notárske poplatky, kolký	9 949,50 Sk	330,26 Eur	0,2%
Služby	491 509,90 Sk	16 315,14 Eur	9,4%
Personálne náklady (mzdy, subdodávky, odvody do poisťovní)	2 005 943,50 Sk	66 585,13 Eur	38,5%
Iné prevádzkové náklady	143 511,76 Sk	4 763,72 Eur	2,8%
Odpisy, rezervy a opravné položky prevádzkových nákladov	148 490,00 Sk	4 928,97 Eur	2,8%
Finančné náklady	1 765,30 Sk	58,60 Eur	0,0%
SPOLU:	5 214 986,13 Sk	173 105,83 Eur	

Výnosy	Príjmy v Sk	Príjmy EUR	Percentuálny podiel
Tržby z predaja služieb	38 521,50 Sk	1 278,68 Eur	0,7%
Úroky	1 803,29 Sk	59,86 Eur	0,0%
Kurzovné zisky	1 405,11 Sk	46,64 Eur	0,0%
Tržby z predaja majetku	40 000,00 Sk	1 327,76 Eur	0,7%
Medzinárodné siete	193 496,45 Sk	6 422,91 Eur	3,6%
Miestna správa a samospráva	1 895 000,00 Sk	62 902,48 Eur	35,4%
Štátna správa	2 383 530,00 Sk	79 118,70 Eur	44,5%
Nadácie, Fondy	608 000,00 Sk	20 181,90 Eur	11,4%
Finančné dary	44 942,00 Sk	1 491,80 Eur	0,8%
Príspevky od fyzických osôb	10 781,00 Sk	357,86 Eur	0,2%
2percentá z dane	135 413,00 Sk	4 494,89 Eur	2,5%
SPOLU:	5 352 892,35 Sk	177 683,47 Eur	

Rok 2008 bol rokom existenčných problémov organizácie po 11 rokoch činnosti. Ďakujeme všetkým naším sponzorom a donatorom, vďaka ktorým sme mohli v roku 2008 poskytovať svoje služby, menovite:

- **Bratislavskému samosprávnemu kraju** za podporu projektu Nízkoprahové služby v Bratislave 1.400.000,-Sk. Vďaka tomu, že prvá splátka financií bola prevedená na účet v prvom štvrtroku 2008 organizácia prekonala finančnú krízu. Peniaze sme mohli čerpať od 1.1.2008 do 31.12.2008.
- **Protidrogovému fondu** za podporu programu Chráň sa sám 1.121.530,-Sk a programu SEX/DROGY 112.000,-Sk. Financie boli prevedené na účet v novembri 2008 s možnosťou spätného preplatenia nákladov od júla. Peniaze sme museli vyčerpať do 31.12.2008.
- **Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny** za podporu programu Chráň sa sám sumou 900.000,-Sk (peniaze boli poskytnuté v septembri 2008) a projektu Časopis INTOXI sumou 100.000,-Sk, (peniaze boli k dispozícii v júli 2008). Financie boli určené najmä na materiálnu pomoc a peniaze sme museli vyčerpať do 31.12.2008.
- **Magistrátu Hlavného mesta SR** za materiálne zabezpečenie prevencie HIV, krvou a sexuálne prenosných ochorení - program Chráň sa sám: 400.000,-Sk. Vďaka tomu, že financie boli prevedené na náš účet vo februári 2008 program Chráň sa sám mal dostatok materiálu potrebného pre realizáciu programu výmeny a distribúcie injekčných striekačiek a prezervatívov. Peniaze sme museli vyčerpať do 31.12.2008.
- **Nadačnému fondu Západoslovenskej energetiky, a.s. Nadácie Pontis** za výnimočnú a flexibilnú podporu v ťažkých chvíľach ohrozenia existencie organizácie a programu Chráň sa sám: 300.000,-Sk. Peniaze boli k dispozícii v septembri 2008, v čase, keď už OZ nevyplácalo viac ako 3 mesiace plnú výšku odmeny za prácu a vykonané služby. Peniaze sme museli vyčerpať do 31.3.2009.
- **Nadácii otvorenej spoločnosti - Open society Foundation** za podporu projektu HETAIRA - advokačnej kampane za ľudské práva ľudí ponúkajúcich sexuálne služby: 275.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od júna 2008 do 31.5.2009.
- **Nadácii SPP** - za podporu projektu Sociálna asistencia z roku 2007, čerpanú do mája 2008: 80 000,-Sk; ako aj za podporu vzdelávacieho projektu Profesionalitou a odbornosťou k zvyšovaniu kvality života vylúčených komunit, čerpanú od septembra 2008 v sume 40 000,-Sk do 31.5.2009.
- **Ministerstvu školstva SR** za podporu programu SEX/DROGY, prevenčného programu pre mladých ľudí na tanečno-hudobných podujatiach 150.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 1.6.2008 do 31.12.2008.
- **Kontu Orange** za materiálno-organizačnú finančnú podporu programu SEX/DROGY, prevenčného programu pre mladých ľudí na tanečno-hudobných podujatiach 90.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 2.7.2008 do 31.3.2009.
- **Mestskej časti Bratislava - Ružinov** - za podporu programu Chráň sa sám 35.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 12.11.2008 do 31.12.2008.
- **Mestskej časti Bratislava - Podunajské Biskupice** - za podporu programu Chráň sa sám 30.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 21.1.2008 do 31.12.2008.
- **Fondu GSK** za podporu zdravotnej osvetly pre znevýhodnené skupiny, 25.000,-Sk. Náklady na osvetu sme mohli späťne preplatiť v septembri 2008.
- **Mestskej časti Bratislava - Rača** - za podporu programu Chráň sa sám 20.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 24.10.2008 do 31.12.2008.
- **Mestskej časti Bratislava - Petržalka** - za podporu programu Chráň sa sám 15.000,-Sk. Peniaze sme mohli čerpať od 17.7.2008 do 31.12.2008.

Ďakujeme firmám a fyzickým osobám, ktoré nám svojou podporou pomohli zvládnuť problémy v roku 2008. Naše poďakovanie patrí:

- **TRANSPETROL, a.s.** za dočerpanie finančnej podpory z roku 2007 v hodnote 65.000,-Sk
- **Slovenské elektrárne - Enel** - za podporu v hodnote 50.000,-Sk
- **Nadácii SPP** za darovanie automobilu Škoda Felicia v hodnote 42.509,-Sk
- **RadioLAN** za preplatenie inštalácie WIFI a mesačných poplatkov za internet v hodnote cca 32.500,-Sk
- **Blue7, s.r.o.** za grafiku a tlač výročnej správy za rok 2007 v hodnote cca. 25.000,-Sk a nevyčísľiteľnú pomoc za marketingové a krízové poradenstvo
- **Office Center Poštová s.r.o.** za darovanie nábytku
- **Lukášovi Filovi** za finančnú podporu projektu časopis INTOXI v hodnote cca. 9.000,-Sk
- **OZ Blava.net** za zľavu pri inštalácii WIFI
- **Yegon, s.r.o.** za bezplatný webhosting v hodnote 2.379,-Sk
- **TESCO, a.s.** za darovanie poukážok v hodnote 1.500,-Sk na nákup čajov pre klientov/ky
- **Eurolab Lambda** za finančný dar 1.000,-Sk
- **Coffea drinks, s.r.o.** za venovanie sirupov na podporu pitného režimu pre klientov/ky
- **Kníhtlači Gerthofer** za podporu časopisu INTOXI
- **Shirtinator Slovakia, s.r.o.** za poskytnutie zľavy a bezplatnú dotlač odznakov projektu SEX/DROGY, za poskytnutie zľavy na výrobu tričiek a mikín pre pracovníkov/čky info-stánku SEX/DROGY
- **Pánovi Borisovi Dzurnákovi – supervizitky.sk** za poskytnutie zľavy na tlač nálepiek pre projekt SEX/DROGY
- **Firme EUROBAL** za darovanie 2.000 ks pohárov
- **Spoločnosti PEPSI** za darovanie pohárov na podporu pitného režimu pre klientov/ky

Zdroje informácií

VÝROČNÁ SPRÁVA O STAVE DROGOVEJ PROBLEMATIKY NA SLOVENSKU ZA ROK 2007. (2008). Vydal Úrad vlády Slovenskej republiky. Generálny sekretariát Výboru ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog. Národné monitorovacie centrum pre drogy.

<http://www.infodrogy.sk/indexAction.cfm?module=Library&action=GetFile&DocumentID=661>

Mravčík, V. a Kiššová L. (2006). Prevalenčný odhad problémových užívateľov drog na Slovensku, http://www.infodrogy.sk/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&s=problemove_uzivanie_

Burrows, D. et al. (2004). ADVOCACY GUIDE: HIV/AIDS PREVENTION AMONG INJECTING DRUG USERS. WHO, UNAIDS a United Nations Office on Drugs and Crime

Európska komisia, spoločná správa 2005 in Schatz, E. and Schiffer, K. (2008). Marginalisation, Social Inclusion and Health. Experiences based on the work of Correlation – European Network Social Inclusion and health.

<http://www.correlation-net.org/products/marginalisation.pdf>

Davies, M. (2008) Eradicating child poverty: the role of key policy areas The effects of discrimination on families in the fight to end child poverty

<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/2271-poverty-exclusion-discrimination.pdf>

Burrows, D. et al. (2004). ADVOCACY GUIDE: HIV/AIDS PREVENTION AMONG INJECTING DRUG USERS. WHO, UNAIDS a United Nations Office on Drugs and Crime

Report on the global AIDS epidemic. (2008),

http://www.unaids.org/en/KnowledgeCentre/HIVData/GlobalReport/2008/2008_Global_report.asp

Youth RISE and International Harm Reduction Association. (2009). Drugs, harm reduction and the UN Convention on the Rights of the Child.

http://www.ihra.net/Assets/1633/1/2009-04_ConventionOnTheRightsOfTheChild_HarmReduction2009.pdf

VÝROČNÁ SPRÁVA O STAVE DROGOVEJ PROBLEMATIKY NA SLOVENSKU ZA ROK 2007,

<http://www.infodrogy.sk/indexAction.cfm?module=Library&action=GetFile&DocumentID=661>

National Institute of Drug Abuse – NIDA. (2007). A Research Update from the National Institute on Drug Abuse.

<http://www.drugabuse.gov/tib/prevention.html>

Všeobecná deklarácia ľudských práv

Cargo, A.L. (2008). Our Lives Matter. Sexworkers unite for health and rights.

http://www.odyssey.org/_cms/_files/1380/ourlivesmatter2008.pdf

Cargo, A.L. (2008). Our Lives Matter. Sexworkers unite for health and rights.

http://www.odyssey.org/_cms/_files/1380/ourlivesmatter2008.pdf

OZ Odyseus | Ukrajinská 10, 831 02 | Bratislava 3 | Slovenská republika
Tel/fax: +421/2/524 94 344 | e-mail: odyseus@ozodyseus.sk | www.odyseus.org
IČO: 31 788 734 | DIČ: 2021 422 854 | Číslo účtu: 4040 142 618/3100

Dizajn Blue 7, s.r.o.
Vydalo OZ Odyseus za podpory Blue7, s.r.o.

